

Stockholm 121015

Samrådsyttrande från Stockholms Naturskyddsförening, Söderorts Naturskyddsförening och Naturskyddsföreningen i Stockholms län om förslag till detaljplan för Årstafältet park, Årsta 1:1 i stadsdelen Östberga, S-Dp 2011-03366

Sammanfattning:

- En miljökonsekvensbeskrivning bör göras för samtliga detaljplaner på Årstafältet, inklusive denna, samt en samlad miljökonsekvensbeskrivning för hela exploateringen.
- Bevara en större del av Årstafältet och stärk sambanden med den omgivande grönstrukturen, bl.a. genom att anlägga en ekodukt över Huddingevägen så att Årstafältet och Hemsbogen binds ihop.
- Planera för att stärka ekosystemtjänsterna som pollinering, vattenrening, bullerdämpning m.m.
- Genom att behålla en större del av Årstafältet kan den biologiska mångfalden stärkas, inte minst fågellivet, samtidigt som utrymme finns för aktiviteter.
- Utveckla ett naturpedagogiskt centrum (Naturskola) på Årstafältet.
- Bevara Göta landsväg i hela sin längd.

Inledning

Föreningarna är positiva till att en stor del av Årstafältet föreslås som park men vi menar att en större del av nuvarande fält bör ingå i en framtida landskapspark som kan innehålla ytor både för aktiviteter och för fågelliv och övrig biologisk mångfald. En landskapspark... Den allt hårdare förtätning av Årsta som pågår och planeras hotar sambandet mellan Stockholms gröna kilar och innerstaden. Vi anser att parken kan utformas på ett bättre sätt där större hänsyn tas till Årstafältets ekologiska funktioner och där dessa funktioner stärks och utvecklas.

Behovsbedömning och betydande miljöpåverkan

Vi har tidigare hårt kritiserat att inte programmet för bebyggelse på Årstafältet föregåtts av en miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken. Att den ena detaljplanen efter den andra läggs fram utan att någon beskrivning görs av de samlade miljökonsekvenserna står i strid mot miljöbalkens anda. Ingen kan väl med bibehållen trovärdighet göra gällande att inte en omvandling av Årstafältet enligt det antagna programmet skulle medföra en betydande miljöpåverkan, även om varje enskild detaljplan inte skulle göra det? Till detta kommer den fortsatta förtätningen av Årsta som avskärmar Årstaskogen från Årstafältet.

I bilaga II till *EG:s direktiv om Miljöbedömningar av vissa planer och program 2001/42 EG* uppräknas kriterier för att avgöra om påverkan kan antas vara betydande. Dessa kriterier finns även i bilaga 4 till MKB-förordningen. Det framgår tydligt att man ska bedöma planens ackumulerande effekt (eller totaleffekt som det står i MKB-förordningen). Detta betyder bl.a. att man inte bara ska bedöma den just nu aktuella planen utan att man ska se den i ett sammanhang med t.ex. kommande detaljplaner i samma område. Exploateringen av Årstafältet är uppdelad i flera olika detaljplaner men ingenstans, inte heller i planprogrammet, finns en samlad bedömning av exploateringens miljöeffekter.

Påverkans storlek och fysiska omfattning ska också vägas in. I Bilaga II till EG-direktivet nämns också geografiskt område och antalet personer som kan antas komma att beröras. Ett mycket stort antal människor berörs av exploateringen av Årstafältet.

Exploateringen av Årstafältet innebär påverkan på naturvärden, bl.a. att torrbackar kommer att sprängas bort, eventuell påverkan på Årstaviken genom att öka andelen hårdgjorda ytor, påverkan på värdefull kulturmiljö, påverkan på rekreativsmöjligheterna för tusentals boende i området m.m. Enligt planen kommer påverkan på Årstaviken att vara oförändrad och rekreativsmöjligheterna att öka jämfört med nuläget. Det kan inte räcka med att bara påstå att planen kommer att få mestadels positiva konsekvenser för miljön utan det bör rimligen redovisas i en MKB.

Enligt föreningarnas uppfattning är det otvetydigt så att en samlad MKB för hela Årstafältet exploatering bör göras samt för de enskilda detaljplanerna.

Gröna kilar och ekologiska samband

Stockholms gröna kilar är ett sammanhängande ekologiskt system som är nödvändigt för att djur och växter ska kunna leva kvar och sprida sig inom storstadens område. Den fortsatta bebyggelsen inom Storstockholmsområdet har på många platser skurit av dessa kilar. Det är viktigt att så mycket som möjligt bevaras av de grönområden som kan utgöra spridningszoner för djur och växter från de kvarvarande gröna kilarna in mot stadens centrum. Även om det kommit till många barriärer mellan grönområdena är det fortfarande möjligt för många fåglar, flygande insekter och växter som sprids med vinden att förflytta sig från grönområde till grönområde och in till innerstaden. En mycket viktig sådan spridningsväg är kedjan av grönområden från Hanvedenkilen - Farstanäset, Fagersjöskogen, Majroskogen, Svedmyraskogen, Hemsbogen, Årstafältet till Årstaskogen och vidare över Årstaviken till Tantolunden och innerstaden. Det är med hänsyn till Stockholms ekologiska känslighet nödvändigt att dessa områden i största möjliga utsträckning bevaras.

Planförslaget ger fortfarande Årstafältet en tillräcklig anknytning söder ut genom att det gränsar till både Kvarnbackskogen och Hemsbogen. En självklar förutsättning är att inte dessa skogar bebyggs ytterligare. I våra yttranden över förslaget till ny översiktsplan för Stockholm ställde vi oss frågande till varför förslaget innehöll mycket mindre text om grönområden än Översiktsplan 1999 gjorde. De planer som i förslaget presenterades för Stockholms gröna områden var så vaga att de kunde tolkas i stort sett hur som helst. Konsekvensen av detta syns nu när vi tvingas ta ställning till grönområden på Årstafältet utan att veta vad som kan hända med Kvarnbackskogen och Hemsbogen.

Problemet med förtätningen av Årsta är framför allt sambandet norrut mot Årstaskogen. Som vi förut påpekat är Årstafältet ett viktigt led i sambandet från Hanvedenkilen över Årstaskogen in mot innerstaden. Sambandet mellan Årstafältet och Årstaskogen är redan nu svagt och det försvagas ytterligare genom pågående bebyggelse i området. Detta samband måste nu i stället förstärkas vid exploateringen av Årstafältet genom åtgärder både på fältet – förslagsvis genom att parktorget breddas österut på ICA-tomten och planteras med träd - och inom bebyggelsen norr om fältet.

Stärk naturvärdena och ekosystemtjänsterna samt utveckla ett naturpedagogiskt centrum

Det finns delar av förslaget som vi välkomnar, som att återföra Valla å till ett mer slingrande lopp och tillföra mer vattenyta samt att plantera bärande och blommande träd och buskar. Stora delar av Årstafältet har idag inte särskilt höga naturvärden men vi vill framhäva att den typ av natur som Årstafältet representerar, öppen mark, har blivit en väldig bristvara i Stockholm. Med få undantag har alla tidigare öppna ytor byggts igen eller på annat sätt minskats. Få öppna områden, som tidigare ändå

var vanligare i Stockholms omgivning, återstår. Av den anledningen finns skäl att söka bevara så stora delar av området som möjligt. Den aktuella planens avsikt är att minska de öppna ytorna betydligt och det försvårar för många arter som tidigare befolkade de öppna områdena. Fältet var till delar jordbruksmark så sent som i början på 1960-talet och exploaterad jordbruksmark kan aldrig återställas.

Utgångspunkten borde vara att i första hand behålla de värden som finns och sedan utveckla det som går att utveckla. Föreningarna anser att det finns en stor potential i att stärka fältets betydelse för den biologiska mångfalden. Det talas om att flytta på hagtornsbuskar till de delar av fältet som inte ska exploateras t.ex. Detta är något som vi vill varna för, det kanske kan vara möjligt att göra en sådan flytt men naturen är inget lego som kan plockas isär och byggas upp lite hur som helst.

Även om Årstafältets biologiska innehåll kan stärkas betyder det inte att fältets storlek är oviktig. Vår största invändning mot planförslaget är att en alltför stor del av Årstafältet tas i anspråk för exploatering. I planbeskrivningen sägs att ianspråktagande av mark och ett ökat besöksstryck kan få negativa konsekvenser för fågellivet. Detta är en farhåga som vi instämmer i. Om istället en större del av parken kan lämnas oexploaterad (vilket kan kompenseras med bostadsbyggande på överdäckningar och industriområden i närområdet) kan istället situationen för inte minst sånglärkan förbättras. Detta under förutsättning att fältet sköts på rätt sätt.

I Naturvärdesinventeringen sägs att de störningskänsliga fågelarter som förekommer i dammen riskerar försvinna då besöksstrycket ökar. Likaså att fältets funktion för rastande öppenmarksfåglar riskerar att förloras. Detta vore mycket olyckligt. Om man istället planerade parken så att det finns miljöer även för de mer störningskänsliga arterna, vilket bör vara möjligt att göra i synnerhet om en större del av parken inte exploateras, skulle det inte bara vara till nytta för de olika fågelarterna utan det skulle också öka Årstafältets attraktivitet för alla de som bor och verkar i området. Vi anser också att mer buskvegetation bör planteras på det stora öppna fältet än som illustrerats i planförslaget, för att tjäna till skydd och födosök för småfåglar.

Att ha möjlighet att höra sånglärkan sjunga från mars till juni, se tofsvipor och starar rasta vår och höst, se tornfalken ryttla och jaga, få uppleva fjärilar och trollsländor mitt inne i stan är något unikt för en storstad och något att värna och utveckla. Då kan Stockholm få en landskapspark som verkligen skulle kunna sägas vara i världsklass. Årstafältet skulle med sådan planering kunna vara en plats för ett naturpedagogiskt centrum och vi skulle gärna se att Stockholms första Naturskola inrättas här.

Planera för ekosystemtjänster

Inför all planering bör ekosystemtjänstanalyser utföras för att kartlägga vilka ekosystemtjänster som finns inom området så att planeringen sedan kan utgå från dessa. Detta för att vi inte ska bygga bort viktiga ekosystemtjänster som regelring av vattenflöden, pollinering, klimatutjämning, rening av luften m.m. Med ekosystemtjänstanalyser kan planeringen istället bidra med att förstärka ekosystemtjänsterna. Årstafältet bidrar idag men en mängd ekosystemtjänster vilka borde beskrivas i planhandlingarna. Ofta beskrivs ett områdes naturvärden men det ger inte en heltäckande bild över ett grönområdes betydelse. Ett grönområde kan ha stor betydelse för t.ex. vattenreglering eller klimatutjämning utan att för den skull hysa några rödlistade arter. Detta är något som ofta tyvärr förbises i planeringen och grönområden kan klassas som mindre värdefulla trots att de tillför viktiga ekosystemtjänster.

I detaljplanen för Årstapark finns förslag som gynnar ekosystemtjänster även om själva ordet inte omnämns någonstans i planhandlingarna. Ett exempel på gynnande av ekosystemtjänster är att nya

kolonilotter planeras i parken, eftersom växtligheten i ett koloniområde kan ge skydd och föda för småfåglar och insekter som fjärilar, humlor och bin. Detta är ett bra exempel på hur en viktig ekosystemtjänst, pollinering, kan stärkas i planeringen av området.

Vi uppskattar också förslagen beträffande dammen och Valla å, där smådammar bör kunna bli bra fortplantningsplatser för groddjur. Det är vid utformningen av våtmarkerna mycket viktigt att den dagvattenrening som nu sker på fältet inte försämras och ytterligare försämrar Årstavikens vattenkvalitet utan tvärtom, som förutsätts i planen, blir effektivare. Rening av vatten är också en ekosystemtjänst som kan gynnas vid planering av nya områden .

Vi ser med tillfredsställelse att en omfattande vegetation planeras mot Huddingevägen och Östbergavägen och att en skogsbevuxen vall skapas mot Huddingevägen som bullersskydd. Tätortsnära skogsområden har en viktig funktion som naturliga bullerskydd, också det en ekosystemtjänst som grönområden bidrar med.

Ytterligare sätt att stärka ekosystemtjänsterna i området är att en ekodukt byggs över Huddingevägen eller Östbergavägen för att möjliggöra en bättre spridning av växter och djur från Hemskogen respektive Kvarnbackskogen till Årstafältets park. Detta skulle också underlätta människors möjlighet att röra sig till och från Årstafältet och stärka de rekreativa värdena i området. På så sätt gynnas folkhälsan i denna del av Stockholm. Tätortsnära grönområdets betydelse för människors livskvalitet och hälsa är också en ekosystemtjänst som måste tas med i planeringen av nya områden.

Bevara Göta landsväg och pilträdsallén

På Årstafältet måste självfallet Göta landsväg, som är fornminnesskyddad, bevaras i hela sin längd från söder till norr och omges av sammanhängande vegetation av tillräcklig bredd för att kunna tjänstgöra som spridningszon. I denna del är den föreslagna detaljplanen otillräcklig eftersom den östligaste delen inte ingår i planförslaget utan endast illustrerats. Vi motsätter oss alldeles bestämt att gator ansluts till Göta landsväg i dess nordöstra del. Enligt 2 kap. 2 § kulturminneslagen hör till en fast fornlämning, bl.a. färdvägar, ett så stort område på marken som behövs för att ge fornlämningen ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Att förvandla Göta landsväg till mittremsa i stadsgator, en sorts esplanad, framstår som en ovanligt bisarr idé som helt skulle förstöra dess värde ur fornminnessynpunkt. I stället bör landsvägen själv utformas som en grusväg för gående och cyklande och även här omges av en bred zon av växtlighet men inte av bilgator. I anslutning till Göta landsväg bör pilträdsallén, som består av gamla och vackra träd, bevaras i nordöstra hörnet av fältet. Andra korridorer bör också dras genom den planerade bebyggelsen. Den del av parkplanen som utgör en stadspark i nordvästra delen av området är inte tillräckligt bred för att tjäna som spridningszon mot Årstaskogen.

Beatrice Sundberg
Ordförande Stockholms Naturskyddsförening

Einar Engström
Ordförande Söderorts Naturskyddsförening

Mårten Wallberg
Ordförande Naturskyddsföreningen i Stockholms län